

УДК 340.13

ЩОДО ДЕЯКИХ ПРОБЛЕМНИХ ПИТАНЬ ПРОЦЕДУРИ ПЕРЕДАЧІ КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕНЬ ЗА ПІДСЛІДНІСТЮ

Омаров А.А., здобувач
кафедри кримінального процесу
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Стаття присвячена дослідженню проблемних аспектів процедури передачі кримінальних проваджень за підслідністю. Автор пропонує нормативні корективи окремих положень КПК України.

Ключові слова: підслідність, кримінальне провадження, досудове розслідування.

Статья посвящена исследованию проблемных аспектов процедуры передачи уголовных дел по подсудственности. Автор предлагает нормативные коррективы некоторых положений УПК Украины.

Ключевые слова: подсудственность, уголовное производство, досудебное расследование.

Omarov A.A. ABOUT PROBLEMATIC ISSUES OF TRANSFER PROCEDURE OF CRIMINAL PROCEEDINGS IN ACCORDANCE WITH INVESTIGATIVE JURISDICTION

The article is devoted to investigation the problematic aspects of transfer of criminal proceedings in accordance with investigative jurisdiction. The author proposes regulatory amendments of some provisions of the Criminal Procedure Code.

Key words: investigative jurisdiction, criminal proceedings, prejudicial inquiry.

Постановка проблеми. Ефективність здійснення кримінального судочинства у значній мірі залежить від якості проведення досудового розслідування. У свою чергу, належна якість останнього забезпечується завдяки дії низки кримінальних процесуальних інститутів, які покликані оптимізувати діяльність на цій стадії. Одним із них є інститут підслідності.

Ступінь розробленості питання. У науці кримінального процесу проблеми підслідності в тій чи іншій мірі розглядалися в роботах Ю.П. Аленіна, Ю.М. Грошевого, В.Г. Гончаренка, І.М. Дерев'янка, А.Я. Дубинського, В.С. Зеленецького, А.В. Іщенко, О.В. Капліної, Н.С. Карпова, О.П. Кучинської, Л.М. Лобойка, Є.Д. Лук'янчикова, О.Р. Михайленка, В.Т. Нора, М.А. Погорецького, В.О. Попелюшка, Д.Б. Сергєєвої, С.М. Смокова, С.М. Стахівського, М.С. Строговича, О.Ю. Татарова, В.М. Тertiшника, Л.Д. Удалової, М.І. Хавронюка, С.С. Чернявського, В.П. Шибіка, О.Г. Шило, М.Є. Шумила, О.Г. Яновської та ін. Проблема підслідності кримінальних справ впродовж тривалого часу досліджувалася І.Г. Башинською, Ю.Н. Білозеровим, С.В. Бородінін, С.Г. Волкотрубом, Л.Н. Гусевим, З.З. Зінатуллінін, М.С. Салаховим, А.А. Чувільовим, Л.Д. Чулюкінін, В.М. Ягодінським та іншими правниками.

Метою статті є аналіз деяких проблемних питань процедури передачі кримінальних проваджень за підслідністю.

Виклад основного матеріалу. На початку досудового розслідування не завжди можна чітко встановити правильну підслідність. По-перше, існують випадки, коли встановити місце вчинення кримінального правопорушення одразу неможливо. Крім того, далеко не завжди самі заявники розуміють, в який саме орган досудового розслідування треба подавати заяву про вчинення кримінального правопорушення. У той же час пересічні громадяни і не повинні знати правил визначення підслідності. Саме тому законодавець

зобов'язує всіх уповноважених осіб приймати заяви та повідомлення про кримінальні правопорушення, навіть якщо особа звернулася не до того органу.

По-друге, обставини, які впливають на зміну підслідності, можуть бути виявлені вже в ході розслідування кримінального правопорушення. Відповідно, такі зміни також тягнуть за собою передачу кримінального провадження від одного органу до іншого. Саме тому, поряд із аналізом правил визначення підслідності під час досудового розслідування, окрему увагу слід приділити передачі кримінальних проваджень.

І одразу можна помітити невітшну ситуацію. У порівнянні із правилами визначення підслідності законодавець не встановив чіткої процедури передачі кримінальних проваджень від одного слідчого до іншого. Така правова прогалина є суттєвим недоліком чинного кримінального процесуального законодавства та потребує відповідних нормативних коректив.

Зокрема, у ч. 9 ст. 216 КПК вказано, що якщо під час досудового розслідування буде встановлено інші злочини, вчинені особою, щодо якої ведеться досудове розслідування, або іншою особою, якщо вони пов'язані із злочинами, вчиненими особою, щодо якої ведеться досудове розслідування, і які не підслідні тому органу, який здійснює у кримінальному провадженні досудове розслідування, прокурор, який здійснює нагляд за досудовим розслідуванням, у разі неможливості виділення цих матеріалів в окреме провадження своєю постановою визначає підслідність цих злочинів. У ч. 3 ст. 218 КПК законодавець вказує, що у тому випадку, коли місце вчинення кримінального правопорушення встановити неможливо або якщо правопорушення було вчинене за межами України, підслідність встановлює прокурор. Згідно з ч. 5 ст. 218 КПК всі спори про підслідність вирішує керівник органу прокуратури вищого

рівня, а спір про підслідність у кримінальному провадженні, яке може належати до підслідності Національного антикорупційного бюро України, вирішує Генеральний прокурор України або його заступник.

Спираючись на вказані нормативні приписи, можна дійти висновку, що законодавець відводить ключову роль саме прокурору при вирішенні питань про підслідність. Однак наведені положення КПК не вказують, що прокурор є єдиним суб'єктом кримінального провадження, який встановлює підслідність. Прокурор, по суті, залучається для вирішення зазначених питань лише в тому випадку, якщо неможливо встановити територіальну підслідність або якщо існують спори про підслідність. У КПК немає жодної вказівки на порядок дій в тому випадку, якщо сам слідчий виявить, що певне кримінальне провадження не відноситься до його компетенції. Очевидно, що в такому випадку не йдеться про спір або про невизначеність підслідності: слідчий чітко розуміє, якому саме органу досудового розслідування треба передати провадження, але чіткої відповіді на питання про те, чи може слідчий самостійно виконати цю процедуру, у КПК не міститься.

Певну інформацію для роздумів з даного питання надає Положенням про порядок ведення Єдиного реєстру досудових розслідувань [1] (далі – Положення про ЄРДР), згідно з яким до реєстраторів ЄРДР відносяться прокурори, керівники органів досудового розслідування та слідчі. Також у Положенні про ЄРДР зазначено, що серед відомостей, які вносяться до реєстру, є інформація про передачу матеріалів та відомостей іншому органу досудового розслідування або за місцем проведення досудового розслідування. Це все дає змогу зробити висновок, що у слідчого є законні повноваження та фактична можливість самостійно вносити до ЄРДР інформацію про зміну підслідності, без погодження керівника органу досудового розслідування або прокурора. У той же час такий висновок виглядає дещо фантастичним, адже якщо слідчі могли б самостійно змінювати підслідність, то це було б реальним та законним способом зменшити процесуальне навантаження відповідних працівників органів досудового розслідування. У той же час такого роду рішення в більшості випадків не сприятимуть забезпеченню ефективного досудового розслідування. Крім того, такий умовивід не узгоджується із принципами забезпечення здійснення прокурорського нагляду та відомчого контролю, а отже, можна зробити висновок, що в будь-якому випадку кінцеве рішення про зміну підслідності повинно бути прийняте не слідчим.

Продовження логічного ланцюгу міркувань надає можливість виключити й керівника органу досудового розслідування з переліку осіб, уповноважених приймати рішення про передачу кримінального провадження за підслідністю. Так, основною функцією керівника органу досудового розслідування є організація роботи в самому органі досудового розслідування, і виключно на даний орган поширюються його повноваження. У той же

час зміна підслідності тягне за собою зміну органу досудового розслідування, який повинен продовжувати здійснення відповідного кримінального провадження, тож очевидно, що вирішення такого роду питань виходить за межі компетенції вказаного процесуального суб'єкта.

Враховуючи вищевикладене, методом виключення доходимо висновку, що рішення про будь-яку зміну підслідності (незалежно від підстав такої зміни) належить до компетенції прокурора як суб'єкта, що здійснює нагляд за законністю діяльності органів досудового розслідування.

Продовження розгляду питання процедури передачі кримінальних проваджень за підслідністю зобов'язує також згадати, на перший погляд, очевидне питання щодо документального оформлення відповідного рішення. Річ у тім, що як проведені нами узагальненні практики та соціологічне дослідження у формі анкетування практичних працівників, так і власний досвід автора зобов'язують указати на випадки передачі кримінальних проваджень за підслідністю з єдиним документом – супровідним листом. Думається, що першопричиною такої ситуації є відсутність прямої вказівки в КПК на форму документального закріплення рішення про зміну підслідності. Окрім того, до помилкового, на наше переконання, умовиводу про достатність у даному випадку супровідного листа може призвести застосування свого роду аналогії. Так, нами вже відмічалось, що відповідно до Положення про ЄРДР відомості про зміну підслідності повинні вноситися до вказаного реєстру. У свою чергу, дане правило інколи підштовхує правозастосовників до помилкового висновку, відповідно до якого саме по собі таке внесення відомостей до ЄРДР вже є достатнім юридичним фактом, а отже, не потребує ніякого іншого процесуального закріплення (на зразок рішення про початок досудового розслідування, яке розпочинається з моменту внесення відомостей до ЄРДР і винесення будь-яких інших процесуальних рішень (на кшталт постанови про порушення кримінальної справи) не потребує). Разом із тим детальний аналіз Положення про ЄРДР дає право вказати на хибність вищенаведених міркувань. Так, п. 3.1 вказаного Положення містить інформацію про строки внесення відомостей до ЄРДР відношення до певного юридичного факту, на основі якого ці відомості підлягають внесенню до даної бази даних. Зокрема, відомості про передачу кримінального провадження чи матеріалів за підслідністю повинні вноситися до ЄРДР протягом 24 годин з моменту прийняття процесуального рішення. Отже, зміна підслідності встановлюється на підставі винесення певного процесуального рішення, внесення відомостей до ЄРДР в даному випадку буде лише формою фіксування такого роду рішення. Згідно з ч. 3 ст. 110 КПК, процесуальні рішення слідчого та прокурора повинні прийматися у формі постанов. Таким чином, рішення про зміну підслідності виноситься у формі постанови прокурора, яка повинна відповідати загальним вимогам ч. 5 ст. 110 КПК. Альтернатив даному процесуальному рішення

(зокрема, у формі супровідного листа) існувати не повинно. Супровідний лист не містить тих складових частин, які повинні мати будь-яка постанова і, відповідно, не надає можливості встановити підстави для передачі кримінального провадження від одного органу досудового розслідування до іншого.

Тож, у будь-якому випадку ключовим документом, на основі якого кримінальне провадження передаються від одного органу досудового розслідування до іншого є постанова прокурора.

У той же час такого роду висновок не має впливати на загальний порядок діловодства, зокрема в частині передання матеріалів кримінального провадження від одного органу досудового розслідування до іншого. У свою чергу, правила діловодства зобов'язують направляти матеріали із супровідним листом [2; 3], що спрощує порядок реєстрації відповідних документів, прискорює роботу з ними та виключає можливість втрати процесуальних документів при їх передачі. Проте супровідний лист сам по собі не має ніякого процесуального значення і носить виключно інформаційно-технічний характер.

Отже, під час передачі кримінального провадження за підслідністю разом із матеріалами, які передаються, обов'язково повинні бути надані мотивована постанова прокурора про зміну підслідності та супровідний лист, який має містити загальний опис документів, що передаються.

Аналізуючи передачу кримінального провадження за підслідністю та порядок заміни органу досудового розслідування, не можна оминути увагою проблему заміни прокурора, який здійснює процесуальне керівництво в даному кримінальному провадженні. Так, ст. 37 КПК встановлює загальні правила призначення та заміни прокурора в кримінальному процесі. З аналізу відповідних положень кримінального процесуального законодавства можна зробити висновок, що керівник прокуратури може замінити прокурора процесуального керівника на стадії досудового розслідування за таких обставин: (а) у разі скасування прокурором вищого рівня рішення прокурора, який здійснює нагляд у конкретному кримінальному провадженні, або визнання його дій незаконними; (б) у випадку задоволення заяви прокурора про відвід; (в) наявність тяжкої хвороби у прокурора; (г) звільнення з органів прокуратури; (д) з інших поважних причин.

Тобто перелік причин, у зв'язку з якими прокурора може бути замінено на іншого прокурора, залишається відкритим. У свою чергу, на наше переконання, сама ідея незмінності прокурора у кримінальному провадженні вимагає від законодавця максимальної чіткості нормативної регламентації винятків, а відтак встановлення на законодавчому рівні усіх випадків, які є підставами для відступу від загального (принципового) правила. При цьому, на наш погляд, одним із таких випадків є зміна підслідності.

Зокрема, зміна підслідності може тягнути за собою передачу кримінального провадження до органу досудового розслідування,

який знаходиться в іншій адміністративно-територіальній одиниці. Наприклад, згідно з ч. 5 ст. 36 КПК Генеральний прокурор України, керівник регіональної прокуратури, їх перші заступники або заступники своєю вмотивованою постановою мають право доручати здійснення досудового розслідування будь-якого кримінального правопорушення іншому органу досудового розслідування, у тому числі слідчому підрозділу вищого рівня в межах одного органу, у разі неефективного досудового розслідування. Тобто провадження може бути передане до вищестоящого органу досудового розслідування, що тягне за собою зміну місця проведення досудового розслідування. Це, у свою чергу, актуалізує питання про зміну процесуального керівника, оскільки, якщо досудове розслідування було розпочато в одному із районів області, а потім передано до обласного центру, то прокурор, який здійснював процесуальне керівництво з самого початку, не зможе ефективно контролювати досудове розслідування в силу територіальної віддаленості. Очевидно, що така зміна підслідності повинна автоматично тягнути заміну прокурора, який здійснюватиме процесуальне керівництво у відповідному досудовому розслідуванні.

Схожою є ситуація щодо зміни підслідності по відношенню до Національного антикорупційного бюро України. Виходячи з положень ст. 216 КПК та Закону України «Про прокуратуру», нагляд за додержанням законів на стадії досудового розслідування при здійсненні кримінального провадження підрозділом детективів або підрозділом внутрішнього контролю НАБУ повинен здійснювати прокурор Спеціалізованої антикорупційної прокуратури. Згідно з ч. 8 ст. 8-1 Закону України «Про прокуратуру» заступник Генерального прокурора України – керівник Спеціалізованої антикорупційної прокуратури – визначає після початку досудового розслідування прокурора, який здійснює повноваження прокурора у конкретному кримінальному провадженні, та визначає групу прокурорів, які здійснюють повноваження прокурорів в особливо складному кримінальному провадженні, а також прокурора для керівництва такою групою. Проте в даному випадку мова йде про первинне призначення відповідного прокурора для здійснення процесуального керівництва у відповідному кримінальному провадженні. Але ані кримінальне процесуальне законодавство, ані Закон України «Про прокуратуру» не вказують на необхідність заміни прокурора на прокурора Спеціалізованої антикорупційної прокуратури у випадку зміни підслідності та передачі кримінального провадження до НАБУ. Тож, вбачається, що в даній частині має місце прогалина у нормативній регламентації, адже здійснення процесуального нагляду за органами НАБУ «неспеціалізованим» прокурором нівелює саму ідею створення Спеціалізованої антикорупційної прокуратури.

Зважаючи на вищевикладене, вбачається за доцільно запропонувати відповідні нормативні корективи окремих положень КПК.

Зокрема, з огляду на встановлені недоліки правового регулювання заміни прокурора під час передачі кримінальних проваджень за підслідністю вбачається доцільним внести зміни до ч. 3 ст. 37 КПК та після слів «звільнення з органу прокуратури» доповнити відповідну частину словами «у випадку зміни територіальної підслідності кримінального провадження». Також ч. 3 ст. 37 КПК доцільно доповнити новим абзацом такого змісту: «Якщо при зміні підслідності кримінальне провадження буде віднесене до підслідності Національного антикорупційного бюро України, керівник Спеціалізованої антикорупційної прокуратури повинен не пізніше наступного робочого дня призначити прокурора для здійснення процесуального керівництва в даному кримінальному провадженні з числа прокурорів Спеціалізованої антикорупційної прокуратури».

Вбачається, що вказані законодавчі зміни забезпечать нормативне підґрунтя для оперативної заміни прокурорів, що, у свою чергу, підвищить ефективність як наглядової діяльності прокуратури, так і самого досудового розслідування.

Висновки. Критичне осмислення та аналіз поширених недоліків нормативного регулювання процедури передачі кримінальних проваджень за підслідністю дає підстави зробити висновок, що, не дивлячись на те, що основним завданням інституту підслідності є

досягнення оптимального (з позиції результативності) розподілу справ серед органів, що здійснюють досудове розслідування, досягнення вказаного є найбільш наближеною і, так би мовити, «технічною» метою. Стратегічна ж мета цього інституту полягає у забезпеченні права особи на об'єктивне та неупереджене розслідування і, як результат, – гарантування передбаченого Конвенцією про захист прав людини та основоположних свобод права особи на об'єктивний судовий розгляд. Отже, чітка регламентація підслідності (в тому числі і процедури передачі кримінальних проваджень за підслідністю) на рівні процесуального кодифікованого закону є однією з базових гарантій дотримання прав і свобод людини під час кримінального судочинства.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Положення про порядок ведення Єдиного реєстру досудових розслідувань [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу : http://www.gp.gov.ua/ua/pd.html?_m=publications&_t=rec&id=11052.
2. Про затвердження Інструкції з діловодства в органах прокуратури України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.gp.gov.ua> (дата звернення: 23.05.2016).
3. Про затвердження Інструкції з організації обліку та руху кримінальних проваджень [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://document.ua/pro-zatverdzhennja-instrukciyi-z-organizaciyi-obliku-ta-ruhu-doc119909.html> (дата звернення: 23.05.2016).

УДК 342.12

МЕТОДИ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ МВС УКРАЇНИ З ІНШИМИ ПРАВООХОРОННИМИ ОРГАНАМИ

Остропілець В.Р., к. ю. н.,
доцент кафедри адміністративного, кримінального права та процесу
Міжнародний університет бізнесу і права

Стаття присвячена визначенню методів взаємодії органів досудового розслідування МВС України з іншими правоохоронними органами. У статті висвітлено ключові питання класифікації вказаних методів, а також розглянуто їх особливості.

Ключові слова: форми, взаємодія, досудове розслідування, правоохоронні органи, державне управління.

Статья посвящена определению методов взаимодействия органов досудебного следствия МВД Украины с другими правоохранительными органами. В статье освещены ключевые вопросы классификации указанных методов, а также рассмотрены их особенности.

Ключевые слова: формы, взаимодействие, досудебное расследование, правоохранительные органы, государственное управление.

Ostropilets V.R. METHODS OF INTERACTION OF PREJUDICIAL INQUIRY AUTHORITIES OF MIA OF UKRAINE WITH OTHER LAW ENFORCEMENT AUTHORITIES

This article is devoted to definition the methods of interaction of pre-trial investigation MIA of Ukraine with other law enforcement agencies. The article describes the key issues of the classification of these methods and reviewed their features.

Key words: forms, interaction, pre-trial investigation, law enforcement, public administration.

Постановка проблеми. Реалізація будь-якої діяльності неможлива без застосування певних засобів. Ці засоби можуть

бути спрямовані на вчинення певних дій і на сприяння їх вчиненню в подальшому. Вказані засоби іменують по-різному: способи,